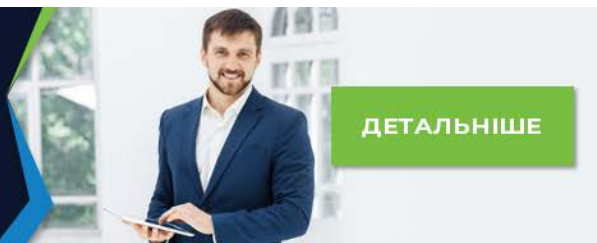

LEX.НОТАРІУС

ВСЕ ДЛЯ НОТАРІУСА ОНЛАЙН

ДЕТАЛЬНІШЕ

ДУМКА ЕКСПЕРТА

Суспільство і політична еліта України: держава розділена в собі

Дата публікації: 20.04.2019

Закінчення. Початок у № 15.

Закон має виконуватися

Федір ШУЛЬЖЕНКО,
доктор політичних
наук, професор,
почесний член Союзу
юристів України

Євген
НЕВМЕРЖИЦЬКИЙ,
доктор політичних наук,
професор

У 2017 р. Вищий адміністративний суд визнав протиправною бездіяльність президента П. Порошенка, який не вніс до парламенту подання щодо звільнення 12 членів ЦВК, термін перебування більшості з них на посадах сплив ще в середині 2014 р. Сократ, свого часу, зазначав: «... я бачу близьку загибель держави, де закон не має сили і не виконується».

Суттєвою проблемою українських реалій є недосконале забезпечення принципу поділу влади, передбаченої ст. 6 Конституції України. В умовах парламентсько-президентської форми правління глава держави має

занадто багато механізмів впливу на законодавчу, виконавчу та судову владу завдяки «своїй» партії більшості та призначення лояльних посадовців. Окрім цього, бере безпосередню участь у формуванні вертикалі виконавчої влади на місцях — державних місцевих адміністрацій, призначає на строк своїх повноважень їх голів як за поданням уряду, так і за своєю ініціативою. За роки незалежності щоразу з кожною зміною президента, а це — 5 разів, змінювався майже весь керівний склад місцевих державних адміністрацій. Як результат, до управління регіонами, а інколи й областями приходили непідготовлені кадри.

Зазначену процедуру не можна вважати демократичною, оскільки народ відсторонений від формування місцевої виконавчої влади, яка вирішує всі проблеми на регіональному рівні. Сьогодні не можна вирішити жодного питання без цієї структури стосовно організації бізнесу, проведення мітингу, земельних питань, питань утримання житла та надання комунальних послуг тощо. Не можна виключати можливості використання цієї структури як адміністративного ресурсу при проведенні виборів. Кожен з керівників держадміністрацій має особистий інтерес в повторній каденції президента, оскільки інший результат загрожує йому втратою посади з надзвичайно широкими повноваженнями і мінімальними правовими наслідками за свою діяльність на межі правового поля чи бездіяльність.

Наявність такої виконавчої структури є нелогічною, узаконює двовладдя, значно ускладнює вирішення питань на регіональному рівні і не відповідає європейській практиці функціонування місцевої влади. Місцеві державні адміністрації створені в березні 1992 р. (тоді — представники президента) з передачею всього матеріального і майнового комплексу відповідних населених пунктів, які належали раніше місцевим радам. Була створена вертикаль централізованої влади, яка замінила райкоми й обкоми партії, але з доданими матеріальними ресурсами.

Децентралізація, муніципальна реформа, яку проголосила політична еліта, не може відбутися без ліквідації місцевих державних адміністрацій та створення повноцінних виконавчих структур місцевих рад, органів місцевого самоврядування, які у всьому демократичному світі посідають провідне місце

поміж інститутів громадянського суспільства. В правових демократіях відносини місцевих територіальних утворень і держави будуються, як правило, на принципі субсидіарності. Всі питання регіонального рівня вирішуються на місці, а інші, які потребують участі держави — передаються нагору, а не навпаки, як у нас.

Децентралізація, яку проголосила політична еліта, мала б врахувати попередні напрацювання і, зокрема, ідеї, які обговорювались громадськістю за каденції президентів Л. Кучми та В. Ющенко щодо відмови від радянського поділу на області й запровадження земельного устрою як, наприклад, у Німеччині, але без зміни на федеративний устрій. Поділля, Полісся, Слобожанщина, Карпатський та інші регіони мають також свої особливості, як і Донбас, і всі мають бути в однаковому юридичному статусі. Водночас політичною елітою мала б бути виправлена помилка щодо юридичного статусу Криму. Утворення територіальної, а не національно- територіальної автономії виявилась юридичною і політичною «міною уповільненої дії», яка вибухнула в 2014 році. Розвиток подій міг би бути іншим, якби це була Кримсько- татарська автономна республіка.

Практично повністю втратив довіру громадян і посилив розкол суспільства парламент. З ним, за висловом экс-президента України Л. Кучми, неможливо вирішувати державні завдання. За даними Комітету виборців України, в грудні 2018 р. більше половини парламентарів (252) не брали участі в голосуванні, 61 народний депутат пропустив 90% засідань, 17 — не були присутні на жодному засіданні, 12 депутатів не мають вищої освіти. Зазначене пояснює низький рейтинг представників політичної еліти (в межах 10—15%), а рейтинг партії (яку очолює колишній прем'єр-міністр), що входить до правлячої коаліції, складає всього 2—3%. Низка народних депутатів підозрюється в скоєнні правопорушень, у зв'язку з чим Генеральним прокурором були подані відповідні подання до парламенту.

Складається враження, що деякі представники політичної еліти живуть за неправильно розтлумаченою тезою Марка Аврелія: «Живи так, ніби ти зараз маєш попроситися з життям, ніби час, відведений тобі, є неочікуваним подарунком», щоб використати можливості перебування у владних структурах для задоволення особистих інтересів.

Політичні партії в Україні ще не стали провідними суб'єктами громадянського суспільства, не мають чітких ідеологічних орієнтирів, їх програми подібні одна до іншої, основна їх маса є «кишеньковими», оскільки створені згори, під особу політика- олігарха, за його ініціативи та фінансування. На відміну від світових традицій формування партій знизу, народом і для задоволення його інтересів: контроль за владою, силовими структурами, участі в політичному процесі.

З 1991 р. до сьогодні важко визначитися, хто з політиків «правий», хто «лівий», хто центрист тощо. Представники нашої політичної еліти були в різних партіях, комуністами, рухівцями, регіоналами, соціалістами, свободівцями, змінюючи свої орієнтири, як правило, незадовго до чергових виборів, аби тільки потрапити у «владну обойму». Багато політичних рішень партій суперечать гаслам, які вони пропагують. Наприклад, парламентарі від «Батьківщини» і «Радикальної партії» проголосували за рішення за заборону двох телеканалів, хоча «відстоюють» свободу слова.

Політизація виборчого процесу

Є очевидним, що теперішній виборчий процес є відображенням керованого владою політичного процесу з використанням сучасних технологій і маніпуляцій суспільною свідомістю за допомогою купленого політиками- олігархами телемедійного та радіо-простору. Все відбувається ніби за сценарієм П. Куліша, описаним свого часу в «Чорній раді».

Щоправда, історія України має приклад демократичного, толерантного вибору першого президента Л. Кравчука в 1991 році. Серед інших претендентів були чесні, віддані народові відомі особистості, вчені, письменники, громадські діячі. Так само демократичними були й другі дострокові вибори президента, результатом яких була відставка Л. Кравчука, але, керуючись законом, моральністю і чесністю, він не застосував адмін істративний ресурс для збереження посади. Пізніше почали застосовуватись на президентських виборах адміністративний ресурс, на парламентських — підкуп, і купівля прохідних місць до парламенту тощо.

Сьогодні нормою стало обливання брудом одних кандидатів та їх штабами інших, збирання, довільна інтерпретація фактів з життя кандидатів та розповсюдження «фейків». Почався пошук «ворогів народу», який був характерним за часів тоталітарного минулого. Владою поширюється гасло: «Хто не підтримує провладного кандидата — той агент Путіна!».

Суспільство стало свідком політизації визначальної для України події щодо отримання Томосу та утворення Православної церкви України. Хоча, всупереч очікуванням, це необхідне й позитивне рішення для України, поки що не сприяло консолідації суспільства. Причиною чого, ймовірно, стало прийняття рішення напередодні президентських виборів, Томос-туру президента, неготовності значної частини прихожан православних церков, підпорядкованих російському патріархату.

Зазначене також вплинуло на надзвичайно стримані рішення Кіпрської, Румунської, Грузинської церков, які відклали визнання автокефалії ПЦУ. Слушною з цього приводу була настанова теоретика правової державності Ш. Монтеск'є, який зазначав, що принципи релігії стають згубними, якщо їх використовують у політиці. Влада короля, зазначав також С. Оріховський- Роксолан, не поширюється на церкву, а сфера впливу єпископа обмежується стінами собору.

Тим часом, суспільство все більше поляризується, розділяється, що є загрозою державі. «Всяке царство, що само в собі розділяється, запусить; а дім, який розділяється сам в собі, упаде», зазначається в Євангелії від Луки. Політична еліта нічого не зробила для припинення суспільного розколу. В Помаранчевій революції і в Революції Гідності, за даними І. Бекешкіної, брали участь всього 15% населення. Відчуженими виявилися громадяни, які не сприйняли ідеї Майдану, а таких, за повідомленнями ЗМІ, близько 40%. Значна частина невирішених питань з населенням окупованих територій: 1,5 млн переселенців втратили все надбане за життя в Криму і на Сході і не отримали необхідної підтримки держави.

Банкрутство політичної еліти

Екс-глава підрозділу Єврокомісії Вільям Альдерсхофф зазначав, що побудова в Україні правової держави зазнала краху. Політичною елітою зривались зусилля з демонтажу олігархічної системи, блокувалася реальна судова реформа, активні заходи з боротьби з корупцією, зміни до виборчого законодавства. Жоден представник з оточення В. Януковича не був притягнутий до юридичної відповідальності, так само як і винні у вбивствах на Майдані.

Сьогодні є очевидним, що забезпечити вихід з перманентної кризи, об'єднати суспільство можливо лише за умови зміни кадрів, які здійснюють управління державою. За даними Центру економічної стратегії, у зв'язку з неефективним управлінням, некомпетентністю кадрів, відсутністю верховенства права за останні 5 років держава витратила біля 70 млрд доларів, більше 4 млрд недоотримала у зв'язку з провалом приватизації, 6 млрд доларів знаходяться в тіньовому бізнесі. Оцінюючи «результати» досягнень політичної еліти після подій на «Майдані-2» з урахуванням втрат життів, пролитої крові, порушеної територіальної цілісності України та війну, девальвацію ідеї демократичної правової держави, а також відвертого ігнорування владою соціального її спрямування, виникає запитання: а чи не доцільно було б використати можливості політичного компромісу? Який був досягнутий, як відомо, 21 лютого 2014 р. за участю міністрів закордонних справ Німеччини, Франції, Польщі та В. Януковичем про врегулювання політичної кризи і проведення не пізніше грудня 2014 р. дострокових виборів президента.

У суспільства є можливість «ввімкнути червоне світло» політичній еліті, яка не виконала суспільного договору, в тому числі й на його об'єднання. Кожен громадянин, який бере участь у президентських і парламентських виборах, має не піддатись тиску й підкупу, здійснити вияв своєї волі без впливу зовнішніх факторів. 92% виборців, за даними соціологів, вважають, що правлячій еліті не вистачає чесності. Це свідчить що у суспільства є запит на нових лідерів, на компетентних, чесних, з новими ідеями і щирими бажаннями служити своєму народу, а не собі любимому. За даними «Соціополіса», 68,7% громадян вважають, що тільки нові обличчя у владі можуть змінити ситуацію на краще. Тільки цим можна пояснити результати першого туру виборів президента України.

Лише банкрутством політичної еліти можна пояснити результати виборів у Вірменії, де до влади прийшли «позасистемні» сили, які набрали 70% голосів виборців. Це представники політичних сил, які підтримали вимоги суспільства, тобто запит суспільства на нові обличчя був задоволений.

Суспільство має зрозуміти, що держава йому підпорядкована для вирішення завдань загального

значення, регіональні питання мають вирішуватись органами територіальної громади. Політична еліта, всі кадри державного апарату й місцевого самоврядування наймаються суспільством і є йому підзвітними. Мають бути запроваджені високі вимоги до чиновників усіх рівнів, а не як у нас — постійне встановлення для них політичною елітою преференцій, а також захмарних мільйонних зарплат як, наприклад, у керівників «Нафтогазу» та Укрзалізниці.

У Великобританії, наприклад, у очільника нафтогазової промисловості заробітна плата не повинна більш ніж у 13 разів перевищувати середню зарплату по країні.

В Японії чиновник не може бути непрофесіоналом або нечесною людиною. До претендентів на посади висуваються високі професійні, моральні, етичні вимоги. Дати хабар японцю, домовитись з ним щодо вирішення питання в обхід закону неможливо. Службовець не може в якості подарунка взяти навіть вінок на могилу померлого родича, або сісти в авто людини, яка звернулася до нього за вирішенням якогось питання, чи випити чашку кави в установі, яку він перевіряє. Для державного службовця Японії характерною рисою є культ сорому. Вважається, що сором є силою, яка сприяє професійному зростанню службовця, щоб стати особистістю. Такі риси як ввічливість, стриманість, порядність японського чиновника також є умовою й запорукою його зростання.

Людство в своєму розвитку завжди спиралося на особистості, на соціальних авторитетів, а не на обіцяльників і популістів, олігархів чи політичних діячів, які приватизували партії. Ми маємо відродити демократичні традиції народу України, який заклав їх у першій чверті, а також на початку дев'яностих років минулого століття.

Джерело: **Юридичний вісник України**

facebook

Поділитися

Twitter

Твітнути

СХОЖІ СТАТТІ: #ВЛАДА #ЕКОНОМІКА #РЕФОРМА #СУСПІЛЬСТВО

НЕ ПРОПУСТІТЬ

Нові виклики часу вимагають переосмислення форм і методів роботи з інформацією як ресурсом розвитку країни

НАСТУПНА СТАТТЯ

Пастка для Нафтогазу Ціновий маневр НАК наштрикнувся на каверзу уряду

ADVERTISEMENT